

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1:50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 29. junija 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Ena duša v dveh telesih

Ni bilo še menda tolikšne nejasnosti v našem javnem življenju, kakršno je napravilo borčevsko gibanje. Nobene jasnosti ne v smereh, ne v programu, ne v ciljih, najmanj pa še v sredstvih in načinih, a kaj šele v oblikah. Če pa je kaj jasnosti v vsem tem, je vsaj za nepoučeno ljudstvo dobro okrinkana: skrivnostna stvar je bolj privlačna. Ne vem, ali bi to knjižil v dobro spretnosti zasnovatelj ali tistih, ki v vsaki mlaki brozgajo za svojim plenom, ki je tem obilnejši, čim kalnejša je mlakuža. So, ki drve kar slepo v to gibanje, kakor v prejšnjih časih žene v loterijo ob posebno pomembnih sanjah, češ, morda pa le bo vsaj ambica, če že ne terna. Pa so tudi taki, ki so že povsem obupali nad svojo in svojega naroda usodo. Kakor podgane v potapljačo se barko grizejo v trhljenino, zlasti taki, ki svojih računov nikjer ne morejo dokončno vnovčiti. Seveda so tudi resni poslovni ljudje, ki spoznavajo, da narodnemu gospodarstvu grozi pogin, če ne pride pravočasno rešitev odkoderkoli, pa četudi v obliki nečesa, kakor — deus ex machina. In nekaj takega, recimo — kolosalnega, upajo, da jim bo dalo borčevstvo. Ker pa v tem gibanju ni mesta za demokracijo, se ogrevajo za fašizem, ki mu pa očetje ne bodo dali valet v roke.

Za danes se bom zadržal samo na dveh ugotovitvah.

V »Jutru« je nedavno nar. poslanec g. Vekoslav Spindler izdal nekaj resnic. Prva je ta, da na borčevskih zborovanjih, kakor je izkusil na svoji koži, ne pride do besede nihče, ki bi monopoliziranim geslom nekaterih Borcev mogel krhati spretno prikriti rožičke. Druga ugotovitev g. Spindlerja pa je prav tako dragocena, da imajo Borci z Jug. nac. stranko, odnosno z »Jutrom« iste cilje. Ena duša v dveh telesih. Nobene od teh dveh ugotovitev ne zanikujejo ne Borci in ne jutrovci, ampak jih celo potrjujejo. Za logično mislečega človeka je povsem jasno, da more k enotno usmerjenemu cilju voditi tudi enoten nagib, ki izhaja iz iste sredine. V borčevskem glasilu beremo, da sta se bivši načelnik

že mogoče in tudi verjetno, manj verjetno pa je, da bi se bila na ta način sprijateljila tudi načela. Iz tega je videti, kake pojme imajo nekateri ljudje o načelih. In ti naj vodijo slovensko vsenarodno gibanje?!

Kadar n. pr. zulukafrski vojskovodja spozna, da je sovražnik v premoči in mu ne more do živga z enotnim frontnim bojevanjem, zasnuje nov načrt, da reši, kar se še rešiti da. Del svojih čet žrtvuje s premislekom v neizbežen pogin z odkritim protinapadom, drugi del čet pa našimi s sovražnikovim

perjem, da v okrilju teme in v splošni zmedi ogrožene borbe razoroži sovražnikovo zaledje. Glavna vojska pa požanje slavo zmage nad sovražnikom. Nič ne dé, če v splošni zmešnjavi pade nekaj vojščakov od strelav iz lastnih vrst; glavno je, da je dosežen cilj: poraz sovražnika. »Geteilt marschieren, verein schlagen«, je že staro, preizkušeno bojno geslo vseh časov. Eni se poljubljajo in božajo, drugi pa praskajo in grizejo.

Kaj je torej »Boj«? »Boj« je »Združenje Borcev Jugoslavije«, zveza bivših in bodočih vojakov na ozemlju Dravske banovine, zlasti vojni dobrovoljcev, rezervnih častnikov, četnikov, bojnikov in vojni invalidov, kakor tudi sorodnih bojniških, viteških in omladinskih skupin ter somišljenikov, — kakor pravijo pravila. Torej »svega i svačega i za svakoga«. Temu primerna je tudi uradna naloga borčevstva.

Jugosl. nacionalna stranka je začela izločati svoje pripadnike iz borčevskih vrst in zaustavljati pritok nacionalistov v »Boj«. Z rezervnimi častniki so od »Boja« po zahtevi njihovega glavnega odbora v Belgradu odstopili tudi četniki. Kaj bodo storili vojni dobrovoljci, še ni jasno. Pričakovati pa je, da se bodo kot organizacija tudi kmalu umaknili iz »Boja«. Ostanjejo potem v njem le delegirani vo-

ditelji, da obdrže krmilo nad bojniki, k čemur bo prispevala tudi napovedana sprememba pravil bojniških skupin, ki bodo potem samo še izvršni organi diktatorsko urejenega centralnega vodstva, ki je in ostane seveda — nacionalistično. Med Bojeviki menda še ni jasnosti v vsakem pogledu, zato so Borci z njimi z lahkoto opravili na delegatskem zborovanju. Zdaj ostane samo še, da jim prikrojo vprego za nacionalistični voz. V Sloveniji nacionalistov ni na odmet, in je škoda vsake ničle, ki odpade od svoje prednje številke. V »Boju« slej kot prej odločajo, vedrijo in oblačijo bolj ali manj preizkušeni dočerašnji nacionalisti, ki si vneto prizadevajo, da ni konkurence med njimi in da se ne rušijo mostovi, ki jih vežejo, z njihovimi prijatelji. Prepričani so, da so v glavnem uspeli in v nacionalistična jadra ujeli veter opozicije, krmilo pa obdržali v svojih rokah. To je dovolj zaenkrat. Nadaljevanje v sedanjem obsegu in tempu bi utegnulo biti nevarno. Zakaj ljudstvo je na velikih zborovanjih že prešlo iz malodušnosti in trenutne zamlotosti v vse večje valovanje, kar bi utegnulo zlomiti krmilo in z broda splahnuti krmilarje. V takem nastojstvu ni varno brodirati z razpetimi jadrji. Treba jih je povezati. »Boj« si bo zdaj seveda nadel najbolj prizadeto lice. To mu daje poseben mik. Lemež slovenske smeri je zalomljen, velik del opozicije v borčevskih vrstah, nacionalistična ideja rešena. Kaj hočete? »Jutro« je lahko zadovoljno.

Fran Radešek.

Prispevek k šolski politiki

Dne 24. marca je govoril v senatu gospod Jeremija Živanovič, bivši predsednik profsorskega društva. Njegov govor je objavil »Učiteljski tovariš« z dne 7. junija.

Gospod senator je pravilno grajal, da naše šolstvo (srednje) nima zveze s potrebami življenja, ko maš v dijaško glavico kup letnic, imen, obrazcev in izjem. Po dovršitvi osemletnega učenja je mlad človek popolnoma nepripravljen za pojmovanje in vršitev državljskih dolžnosti ter mnogovrstnih razmer v življenju.

Pravilno je tudi stališče gospoda senatorja glede potrebe stalnega prosvetnega programa, ker je brez njega srednja šola v vednem kolebanju. V vsem tavamo: glede osnovnih nalog srednje šole, učnih predmetov, načina poučevanja in ocenjevanja, učiteljske usposobljenosti, učiteljskega nameščenja in premeščanja, učnih knjig itd.

Upravičeno je grajal gospod senator, da pošilja današnja srednja šola v svet absolvente s slabim znanjem kljub dolgoletnemu šolanju in velikemu trudu učiteljstva. Ni primernih šolskih prostorov

(pri nas n. pr. za III. državno gimnazijo v Ljubljani); učiteljstvo se neprenehoma izpreminja; razredi so prenapolnjeni; ni medsebojne zveze dijaštva in učiteljstva.

To so nedostatki, ki tudi slovenska javnost stalno opozarja nanje, zlasti po družtvih »Šola in dom«; toda vse prizadevanje ne rodi uspehov. Zakaj? Ker je pri nas vse šolstvo preveč ker ga ne vodimo »kulturno«, t. j. z upoštevanjem duše človeka in značaja (prirode, zgodovine) njegovega okolja, ampak tako, kakor se dela v industrijskem gospodarstvu: obratujemo

v velikem, mehanično, kos za kosom enako. Zato se je tudi slovensko šolstvo zlasti v zadnjih letih zelo poslabšalo, ker sta učiteljstvo ter mladina in njeni starši dva sovražna si tabora: učitelj mora delati marsikaj, kar je v popolnem nasprotju z vzgojo in izročilom slovenskega človeka. V naši vzgoji ni iskrenosti, ni resnosti, ni tal, ampak videz in pritisk, ker se ne upošteva osebnost, čeprav je osebnost (učiteljeva in učenčeva) v vzgoji prvi pogoj uspeha. Bodimo

Prekmurje ali Slovenska Krajina

Ob priliki izdaje novega prekmurskega zemljevida je bilo v Klubu prekmurskih akademikov zopet sproženo vprašanje, katero ime obeh teh imen naj se v klubu sprejme in propagira. Mnenja so deljena, videti pa je, da bo pod vplivom nekaterih mlajših znanstvenikov med študenti — seveda s tem še nikakor ne med ljudstvom — prodrlo ime »Slovenska Krajina«. Kako se to ime obrazlaga, je precej znana stvar; znano je tudi to — »Slovenija« je o tem že pisala —, kako se razlaga nasprotno stališče. Zato se v njih ponovno razglabljanje ne bom spuščal; tu naj navedem samo še en — menda zadnji — razlog, ki govori v prilog imenu »Prekmurje«.

Ime »Slovenska Krajina« je nastalo pod vladjo Madjarov (mimogrede naj opozorim na navedbo v članku z istim naslovom z dne 20. IV. t. l., da je bilo ime »Prekmurje« rabljeno že l. 1777). Z njim so hoteli označiti pokrajino, kjer žive Slovenci ali Slovenje — v nasprotju z ostalimi deželami v okrilju Ogrske. Iz besede »Slovenec«, »slovenski«, je torej nastal izraz »Slovenska Krajina« (to se pravi slovenska pokrajina) in »slovenska okroglica« (to se pravi slovenska okolica). Do-

mačin v tej pokrajini se torej imenuje — popolnoma logično — Slovenec, pridevnik pa je — »slovenski«. To je z ozirom na Madjare, Hrvate, popolnoma pravilno.

Kako pa naj se razlikujejo prebivalci te »slovenske pokrajine« od ostalih Slovencev? Kako naj se potem ostala Slovenija imenuje, če ne tudi »Slovenska pokrajina« odnosno slovenska »Krajina«?

Madžarska se deli v Cisanubijo in Transdanubijo, gledano s stališča madžarskega centra — Pešte. Avstro-Ogrska se je delila v Cislajtanijsko in Tranlajtanijsko, gledano s stališča Dunaja.

gledano s stališča njih središč. — Toda Bog ne daj, da bi se Slovenci delili, z ozirom na narodno središče, v Slovence tostran Mure in onstran nje. To bi bilo umetno skovano, nepoetično, zoper zgodovinska dejstva!

Česar ne zmore praksa, to se lahko izvrši v profesorski glavi. Tako je nastalo: prekmurski = slovenjekrajinski in Prekmurec = Slovenjekrajinec. Ne glede na to, da se mi zdita ta dva izraza prisiljena, za narodov jezikovni čut nesprejemljiva, naj opozorim na njih nelogičnost in neumestnost.

1.) Že izraz slovenska »Krajina« je drugoten, izveden iz besede »slovenski«. Kako nepravilno je šele iz te besede izpeljanke stvoriti novo, umetno izpeljanko!

2.) Ime »Slovenska Krajina« je znano in rabljeno le v dolnjem Prekmurju, nekako od Sobote do Lendave, ne označuje torej z njim svoje pokrajine niti večina Prekmurcev.

3.) Ime »Slovenska Krajina« ne tvori po svojem pomenu nobene posebne označbe za to pokrajino v okviru Slovenije, medtem ko pomeni izraz »Prekmurje« pripadnost k neki celoti, ki ima svoje središče tostran Mure in je znano ter v rabi prav tako med Slovenci kakor tudi med Prekmurci.

4.) Prekmursko ljudstvo trdi o sebi, da govori »slovenski«, Kranjce, Štajerce, Primorce pa naziva »Slave«, deloma »priškeke«, ki govorijo »slavski«. Uvedba imena »Slovenska Krajina« bi najbrže podprla tako separatistično mišljenje.

Zagovarjam torej ime »Prekmurje«. Mislim pa, da bo šlo življenje tako in tako preko poskusov, uvesti v narodovo govorico nova, umetno stvorena imena.

V. Šk.

si na jasnem in ne varajmo se, da zidamo na pesek in tratimo po nepotrebnem moči, ki bi jih bilo rabiti bolj primerno v resnično korist slovenskega naroda in s tem skupne države. Opozarjamo na izvajanja gospodov Grahorja in Oevirka v predzadnjem »Ljubljanskem Zvonu«, ki so pravilna, ker so resnična.

Tudi gospod senator Živanović je v svojem govoru kljub mnogim dobrim opazkam o naših šolah zagrešil isto osnovno napako, da hoče zenačenje tam, kjer ni umestno, ampak naravnost škodljivo in celo nemogoče. Duhovno edinstvo mu je jezikovno zenačenje; drugače si ne moremo razlagati njegove tožbe, da še nimamo, n. pr. iste besede za ustanovo, ki se imenuje v Belgradu »pozorišče«, v Zagrebu »kazališče«, v Ljubljani pa »gledališče«. Slovenci naj bi najbrž (naravnost tega ne pravi) opustili svoj jezik in sprejeli hrvaško-srbsko besedilo, čeprav je že takoj v njegovem primeru vprašanje: ali naj sprejmemo hrvaško ali srbsko obli-

ko. Svoje jezikovne razločke naj si Hrvatje in Srbi uredijo med seboj, v to se ne vtikamo; toda ostati hočemo pri svojem jeziku, ki je knjižen nekako od 1550. leta in državen od 1918. leta.

Živimo v nejasnosti, ker si ne upamo odločno povedati, kaj prav za prav hočemo, a na drugi strani je zopet odvzeta možnost odkrite besede tistim, ki vidijo izhod iz zagate le v medsebojnem svobodnem razgovoru in dejanju. Dokler ne pride do tega, bodo tudi razne tožbe o naših šolskih pomanjkljivostih jalove, ker so v bistvu te pomanjkljivosti le logični nasledki napačnega načela; zato pa: Principiis obsta! (Vzrokom se ustavlja!) A-a.

Željo imate glede spopolnitve lista? Priznavate potrebo njegovega obstoja, le predstavljali ste si ga drugačnega, reprezentativnejšega! Omogočite dvig lista z rednim plačevanjem naročnine in z nabiranjem naročnikov-plačnikov!

NASIM NAROČNIKOM!

Tej številki smo priložili pošne položnice. Poslužite se jih vsi, ki ste z naročnino v zaostanku! Prihranite nam osebne opomine! Komur je za list in za stvar, ki jo zastopa, naj se spomni svoje dolžnosti. Zgolj od simpatij naših somišljenikov list ne more živeti. Od vseh zavednih Slovencev pričakujemo, da ga dejansko podprejo.

Uprava.

OPAZOVALEC

Beseda o časnikarski dostojnosti

»Borba« menda sledi izročilom nacionalistične časnikarske morale, ko računa na lahkovernost svojih bralcev. Mimogrede in skromno smo jo opozorili, da se je zmotila, ko je uvrstila H. Manna med pristne žide. Storili smo to, ker nam je hotela z viška dol dati literarni pouk in se je silno zgrazala nad židom Mannom, nad njegovo židovsko predrznostjo, ko zagovarja boljševike, nad njegovim židovsko-analitičnim prikazovanjem sodobnosti itd. Kakor je splošno znano, izhajata pisatelja Manna iz stare nemške meščanske rodbine. Računali smo, da bo »Borba« na naše opozorilo vsaj molčala, če ne bo iz časnikarske dostojnosti in ozirov do svojih bralcev svojo pomoto popravila. Očividno pa ji ne zadostuje, da se je enkrat osmešila, svojo trditve v zadnji številki ponavlja. Ali je to še pomota, ali je to zavestno varanje bralcev? Da se razumemo: ni za nas važno, ali je ta ali oni pisatelj žid ali čistokrvni Nemec, ker sodimo pisatelja po vsebini njegovih del, a dolžnost je vsega resnega časnikarstva, da se upre takemu demagoškemu širjenju plemenske mrznje in takemu brezumnemu posnemanju nemškega plemenskega delirija, ki ni naperjen samo proti židom. Sicer še utegnemo doživeti, da bodo naši nacionalistični listi začeli priporočati nemško šovinistično literaturo po zgledu raznih Stroblov, kjer se o slovanskih narodih piše z omalovaževanjem in prezirom. Treba je danes že nekaj poguma, če nemški pisatelj nastopa proti plemenskim predsodkom in stvarno piše o drugih narodih, kakor H. Mann. Polemiziranje z nacionalističnimi listi je gotovo neplodno in dolgočasno, a to nas ne odvezuje dolžnosti, da nastopamo proti takemu demagoškemu pisanju in proti temu, da bi se pod pretvezo narodne vzgoje širilo kulturno omejenost, ki nas vede daleč proč od virov duhovnega življenja.

Konec narodnega mučenika

Obilo je narodnih mučnikov med jugoslovenci, vsak hip iztaknejo kakega novega. Najbolj znan med njimi je bil doslej vsekako dr. Ivan Lah. Ne morebiti toliko zaradi svojega mučeništva, od katerega prav za prav nihče nič natančnega ni vedel, razen da ga je avstrijska policija imela nekaj časa zaprtega, kar se je pripetilo tisoč drugim še ob bolj neugodnih razmerah in pogojih. Pač pa zaradi naravnost imenitne reklame, ki je kričala raz vseh vogalov javnosti pohlevnemu mimohodecu na uho: »Glej mučenik!«

Sedaj pa je nenadoma pristopil nekdo in s svojo nerodno roko razdril krhko podobo mučenikovo. In tisti nekdo ni bil nihče drugi nego »Pohod«. Kar sesula se je ob prvem rahlem dotiku resnice, in razen precej prahu ni nič ostalo od nje.

Saj »Pohod« kaj takega ni nameraval, brez vsakere odbrano-viteške besede mu verjamemo, da ni nameraval. Kako tudi, vprav obletnico Lahovega mučeništva hoče slaviti. Le da doganja zadevo s precej pomanjkljivimi sredstvi. To se mu pa sicer tako praviloma dogaja.

Torej kratko in malo: »Pohod« pripoveduje, kako je Lah po njegovem mnenju postal mučenik. Prijeli so ga in zaprli zaradi obdolžitve nekega ovaduha. Toda te obdolžitve so bile po navedbah Laha samega in raznih prič neresnične, tako da jim ni verjel niti takratni ljublj. policijski ravnatelj dr. Skubl, hud nemškutar. In sodišče je seveda Laha tudi oprostilo. Le policija mu je, kakor povsod načelni neverjetni Tomaž, delala neprilike še naprej. Sicer pa pravijo, da delajo policije tudi drugod tako. Nekaj je vsekako gotovo, da ni mogla avstrijska policija bolje pokazati svoje nesposobnosti, kakor da je popolnoma nedolžnega in nenevarnega Laha vlačila po zaporih, medtem ko so res nevarni pravi revolucionarji kakor Masaryk, Beneš in drugi neovirano prehajali čez mejo. No, za našo slovansko stvar je bilo prav tako...

Ali da se vrnemo k mučeništvu: Lah torej ni trpel, ker bi bil zakrivil kako dejanje za slovensko ali slovansko stvar, kaznivo po avstrijskih zakonih, ampak zaradi lažnive ali vsaj neresnične ovadbe. Zaradi lažnivih ali neresničnih ovadb pa so bili, pravijo, tudi sicer ljudje večkrat celo obsojeni, ne pa samo obtoženi in oproščeni, kakor Lah,

in pri vsej bridkosti usode takih nedolžnih ljudi ne prihaja nikomur na misel, da bi jih razglašal za narodne mučenike.

Pa recimo, da bi bil Lah tiste protiaustrijske besede res govoril, česar po lastnem zatirjanju ni storil.

Skušali bomo biti prav šolsko nazorni. Vojščak, ki bo padel v sovražnikovem ognju, ker bo branil svojo postojanko, bo žrtev svoje dolžnosti, in junak — mučenik, če hočete. Vojščaka pa, ki se je izpostavljal zgolj iz objestnosti ali neumnosti sovražnim izstrelkom in bil pri tem zadet, ne bo imel nihče za junaka ali mučenika, pač pa vsak za tepca, in še tako žalosten konec ne more na tej sodbi prav nič spremeniti.

Prav tako brezprimerna neumnost bi bila, če bi bil Lah tiste besede res govoril, v času, ko je cvetelo ovadustvo in vohunstvo v Avstriji, ki se je že nekaj let pripravljala na vojno in iskala žrtev. V Avstriji, katere policija se je pravkar osmešila s Friedjungovo pravdo in zato skušala na vse kriplje in z vsemi sredstvi dokazati svojo bitno upravičenost. V Avstriji, kjer je takrat prežalo tisoč ušes na vsako neprevidno besedo. Neumnost pa še nikoli nikjer ni bila kvalifikacija za narodnega mučenika.

Lah torej ni noben narodni mučenik, ker ni ničesar protiaustrijskega govoril, a še manj bi bil, če bi bil tudi to storil. Ne kaže mu torej drugega, ko da odloži svoj mučeniški obraz.

Eno dobro posledico bi pa vsa zadeva morebiti le imela. Upamo vsaj. Upamo namreč, da bo konec tistih »spominov«, s katerimi zalaga Lah jugoslovanske časnike. Literarne vrednosti tako nimajo. Ali doslej jim še kak naiven človek morda prisojal nekaj zgodovinske vrednosti kot dokumentom časa. Natančno po spisih obrazloženo poročilo »Pohoda« o Lahovi »mučeniški« obletnici pa jim je moralo ta sloves za vselej odvzeti.

V koledarju bo torej poslej en svetnik manj. Naše ljudstvo ga v svoji pratiki ne bo pogrešalo.

Kaj če bi takole od primera do primera dali tudi druge »narodne mučenike« pod rentgenske žarke resnice? Zdi se nam, da bi ostalo sicer mnogo nacionalnosti, pa malo, prav malo resničnih žrtev za naš narod.

Obletnica

Bosna in Hercegovina sta bili sporna točka med Avstro-Ogrsko in Srbijo od berlinskega kongresa 1878. leta, ki je izročil upravo teh dveh dežel habsburški monarhiji. Njuno prebivalstvo je bilo slovansko: pred vojno je bilo razmerje med Srbi, mohamedanci in Hrvati nekako 8 : 6 : 4 (800.000 Srbov, 600.000 mohamedancev in 400.000 Hrvatov). Deželi sta stali gospodarsko pod vplivom mohamedanskega fevdalizma, zaostali v omiki in oliki (kulturi in civilizaciji). Kako je avstro-ogrsko uprava ravnala v zanemarjenih deželah, nam je pokazal pisatelj Podlimbarski z romanom »Gospodin Franjo«. Na zunaj je storila marsikaj za videz, v dejanju pa je podpirala domače velike posestnike in tujce (Nemce in Madjare) na škodo slovanskemu prebivalstvu, ki je trpelo gospodarsko in družbeno.

Ko si je Avstro-Ogrska leta 1908. pridružila upravljani deželi, bi bilo kmalu prišlo do vojne, ako bi bila Rusija, zaščitnica Srbije, dovolj pripravljena. Na drugi strani se je pri avstro-ogrskih južnih Slovanih (Slovincih in Hrvatih) začelo govoriti o t. zv. trializmu, t. j. o državni skupini južnih Slovanov, ki naj bi bila obstajala poleg Avstrije in Ogrske pod vladarstvom Habsburžanov. Ta politična preosnova bi bila naletela, ako bi se bila dejansko obravnavala, na odpor Nemcev in Madjarov, a tudi Čehov in Poljakov; ostalo je samo pri želji. Toda misel državne skupnosti južnih Slovanov je delovala naprej: majniška deklaracija je bila nekakšna obnovitev trialistične zasnove ob drugačni priliki.

Avstro-ogrski mogočnejši so v zaslepljenosti prezirali potrebe slovanskih narodov in drveli v pre-

pad. Tudi politični kurz v Bosni in Hercegovini (kakor na Hrvaškem) se ni izpremenil; ozračje je postajalo povsod dušeče, kar se je kazalo na zunaj v krvavih napadih na posamezne oblastnike in v sodnih obravnavah s hrvaško-srbskimi javnimi delavci zaradi izmišljene veleizdaje. Zadnji poskus sprave med Srbijo in habsburško monarhijo je napravil Pašić med prvo balkansko vojno 1912. leta, ko je hotel s posredovanjem Masaryka obiskati avstro-ogrškega zunanjega ministra Berehtolda in se pogoditi z njim; toda — ta je odklonil sprejem in poravnavo...

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnemo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Širite, naročajte
in priporočajte
tednik

„SLOVENIJA“

Besede ali prepričanje?

O borčevskih načelih se razgovarja v »Prelomovem« podlistku neka družba. Prisluhnili smo:

... »Eden členov družbe je trdil, da mora imeti vsak današnji pokret močnega voditelja, kateremu naj narod slepo zaupa. Masa išče nekompromitirano osebo jasnih nazorov in železne energije, katera naj bi z jekleno pestjo kresnila po trhli hiši, da bi odpadlo vse, kar je gobavega in gnilega. »Borci« tega nimajo — tako je trdil možak — in zato ne bodo prišli nikamor.

Drugi člen družbe — učitelj iz sosednje vasi, kot sem pozneje izvedel — ni bil tega mnenja. Trdil je, da je bilo že več pokretov, kateri so božansko častili svoje voditelje in katerim so leta in leta sledili z zaprtimi očmi, končno pa so spoznali,

da so bili njih maliki gnili in korumpirani. Povedal je konkretne primere, katerih tu ne bom navajal, saj so splošno znani.

»Prelom« pohvali sicer drugega. Ali zdi se nam, da jih je ne sicer med Bojevniki, pač pa prav med Borei nekaj najbolj glasnih, ki bi hoteli »slepo zaupanje«, kakor ga razlaga prvi, in ki se zato zavzemajo za nedemokratske in laždemokratske naprave. »Prelom« se sicer odmika od njih, pa ne dovolj vidno in ne povsod. Pa bo tudi tu moral zavzeti jasno stališče, prej ali slej.

V obrambo svoje časti

Je priobčil odvetnik dr. Ervin Mejak iz Konjic v »Jutru« skoraj tri predele dolg svoj politično-nacionalni življenjepis. Povod zato mu je dal nadal napad Vladislava Farjančiča na bojevniskem shodu v Konjicah. Dr. Mejak je Fabjančiču tudi obljudil tožbo.

Taki življenjepisi, pred sodiščem in od druge strani — po tistem znanem slovenskem pregovoru: da se resnica prav spozna, je treba slišati oba zvozna — spopolnjeni, bodo gotovo samo koristili. Pa ne, da bi bilo »Jutro« že povzelo našo misel v jugoslovenskem politično-moralnem biografskem leksikonu? Začetek je sicer bolj skromen, skoraj neprimeren za neskrupulno ljudi. Ali morda se je postavilo »Jutro« na stališče, da je vsako stvar treba začeti po malem. In vsekako bi poznali za take življenjepise še vse bolj zanimivih oseb. Sicer pa: čakamo!

Ozračje se čisti ...

Glavni odbor četniškega udruženja v Belgradu je ukazal svoji ljubljanski podružnici, da izstopi iz Boja. Kakor znano, so pristopili k Boju lansko leto tudi četniki, ki jih je v Sloveniji okoli deset, imeli so pa v njem po čudnih potih bojevskih pravil prav toliko odbornikov, namreč tri, kakor tri-deset tisoč Bojevnikov, in kakor bi jih Bojevniki tudi imeli, pa če bi jih bilo 100.000 in če bi število četnikov padlo na tri, ki bi bili hkratu tudi odborniki.

Malo število četnikov v Sloveniji priča, da je to slovenstvu tuja družba, in ne bilo bi niti treba, da je prišla iz Belgrada zapoved o izstopu, da je vsak človek to vedel. Mislimo zato, da je za organizacijo Boja le dobro, če izstopijo vse take organizacije, ki v njih dejansko Slovenci nimajo odločilne besede, ki stvarno niso samostojne in katerih članstvo nima niti vpliva niti močosti presoje, kako vrši vodstvo načrtani program: boj za pravičnost, poštenost in za prave koristi slovenskega ljudstva.

Tujezemeljski doktorati

V nemškem zdravstvenem obzorniku »Deutsche medizinische Wochenschrift« piše profesor P. Morawitz o kliničnem pouku v Nemčiji. Pisec je za strožjo preskušnjo praktikantov. Zanimivo in tudi za nas važno je, kar pripoveduje o tujestranjih. Pravi, da zahtevajo od teh po navadi še manj znanja, kot od domačinov, češ saj tako ne bodo nikoli službovali v Nemčiji.

Tudi v Jugoslaviji leta vse polno »doktorjev« okoli, ki so si pridobili to dostojanstvo v tujini, ponajveč na Francoskem. Pa tudi nekatere druge dežele so znane, da dele doktorske in inženerske časti kar tako, in že večkrat je bilo slišati, da je treba žrtvovati le primerno vsoto, pa imaš akademično stopnjo, ki si jo želiš. Najlepše je pri tej stvari, da imajo ti tuji naslovi pri nas še veliko veljavo, češ, glejte brihtno glavo, francoski doktorat ima. V tujini pa seve cenijo in ocenjujejo take naslove njih vrednosti primerno. Tako na primer podeljujejo francoske šole take diplome z izrečno omejitvijo veljave.

In ko je pred nekaj leti prišel tak »doktor« z nekega južnofrancoskega vseučilišča, mu je pel »Slovenski Narod« v dolgem življenjepisju hvalo, češ kakšno umsko razsvetljava si je pridobila Ljubljana z njim.

Za nas je pa to vprašanje še z druge strani načelno važno.

Zato tudi doktorati, ki jih maličujé označujejo tuja vseučilišča kot zgolj ne morejo imeti pri nas vrednosti in veljave. Pa tudi sicer ni nobene potrebe za to, da bi se vrivali med naš inteligenčni naraščaj neusposobljeni ljudje.

Slovenščina v ljubljanskem radiu

Ostro, pravilno in pravično kritiko slovenščine v slovenskem radiu prinaša tednik »Radio Ljubljana«. Priobčujemo jo tudi mi in vabimo hkratu vse slušalce, naj vplivajo po svojih močeh, da se lepi naš jezik od nikogar ne kviri:

»Samo enkrat smo ta teden sedli s svinčnikom v roki k aparatu in v slabe pol ure smo si nabrali cvetk, da nas je strah in groza. Samo izbor iz tega Babilona: katerega izgovarjajo »katärega«, včeraj — »včäraj«, Matin-ovo poročilo je kajpak »Matinovo poročilo« (Le Matin se vendar izgovarja z nosnikom en), »poslušalcev«, »voliljcev«, »štediljnikov« in podobnih jedelj-pomaranč kar mrgoli, napovedovanje pa postaja tudi preizkuš-

valnica novih, nemogočih naglasov: prihod iz Londona (mi pravimo Lóndona), so izključili (mi: izključili), na stadiónu (mi: na stádionu), posaarski plébiscit (mi: plebiscit), gospodarskega svetá (šlo je za svét, der Rat, torej edino prav: svéta), skratka: kjer pravimo mi in vsak pošten Slovenec črno, tam pravi napovedovanje naše postaje belo — in narobe. Spotikanja in padanja nad posameznimi besedami je nič koliko. Prav zabavna je bila akrobatika z besedo »eventu-«, čez nekaj časa je sledilo nadaljevanje: »-alno«. Sekanje je sploh priljubljeni »stil« našega napovedovanja. Ljudskošolski učitelj bi šolarja, ki bi tako bral, kakor moramo skoraj zmeraj poslušati mi v našem napovedovanju, lahko zlasal in postavil v kot. Dоследno se, na primer, ločijo predlogi od samostalnika v (Beogradu, ko vendar Breznik izrečno pravi, da tvori predlog s samostalnikom eno besedo, torej: wheogradu. Ne: ve Ljubljani, ampak: wLubljani. In tako dalje. Zabeležili smo si tale stavek: Ve (zborničnih hodnikih) se (mnogo) komentira (dejstvo) in tako dalje. Skoraj vsaki besedi sledi oddih. Človeku se napovedovavska moč res da smili, če tako težko govori in ne more nabrati sape toliko, da bi brez nepotrebnih premorov lahko do kraja in gladko prebrala en sam kratek stavek ... Da se dosledno uporablja izraz »jugoslovanski« namesto edino pravilne slovenske oblike »jugoslovanski«, naj bo že odpuščeno. A če bi človek vse te nedostatke vestno registriral ves teden, potem bi moral z največjim ogorčenjem vzklkniti: Naše napovedovanje je naravnost kulturni škandal.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težčih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

Madžari in Prekmurje

Za časa ljubljanskega velesejma sta poročala naša ljubljanska dnevnikarja, da pridejo iz Prekmurja kmetovalci madžarske narodnosti na velesejem in dalje na Gorenjsko. Tudi radio je poročal o prihodu Madžarov na velesejem.

Sredstva za potovanje in delno prehrano je dala banska uprava, vsaj so pisali naši časniki, ki pa niso pozabili zopet omeniti, kdo si je pridobil največ zasluga za organizacijo tega izleta.

Je lahko, kakor hoče, naj se le poje hvala vsem zaslužnim organizatorjem izleta. Enega pa ne smemo in ne moremo dopustiti, da se delajo iz večine slovenskih kmetovalcev-izletnikov Madžari. Med izletniki je bila vendar večina ljudi, ki madžarsko niti ne znajo, in dvomimo, če je bila samo četrtina vseh izletnikov madžarska.

„Mirna“ revizija

Tudi pri nas je nekaj lahkovernih, naivnih ljudi, ki mislijo in upajo, da je mogoča mirna re-nam Slovincem prizadejane krivice. So to prav tisti ljudje, ki so nam svoje dni s svojo veliko zaupljivostjo v moč naše pravice zaigrali Koroško in — za časa Nitija! — vsaj del slovenskega Primorja. Na kaj opirajo svoje upanje, če pri tem sploh kaj mislijo, je res težko reči. Mar mislijo, da bo na primer Italija kar na lepem zapustila svoje meje na julijskih grebenih in na Snežniku in se umaknila za Tilment, ganjena od resničnosti in pravičnosti našega tarnanja? Tiste meje, za katere se je potegovala s tako srdito vnemo ves čas vojne in po vojni?

Ne, treba bo hujšega pritiska, nego so te lepe besede in jokavo tarnanje, da bodo imperialistični narodi začeli razmišljati, če ima okupacija tujerodnega ozemlja zanje še kako korist ali je nima. Za sedaj je pa vsako tolaženje z upom na mirno revizijo meja samo škodljivo, ker nas zavaja od stvarnega dela zgolj v romantično sanjarjenje. Tako da ne bomo, kakor Slovenci doslej v zgodovini še vselej, spet prav nič pripravljeni, ko bo kak nov evropski vihar vrgel tudi vprašanje manjšin na površje.

Vprav glede vprašanja manjšin se pri nas skoraj nič ne dela. Ne trudimo se, da bi od naroda do naroda, od države do države, budili zanimanje za naše manjšine, še tam ne, kjer nam dajejo mirovne pogodbe možnost in pravico. Kaj so prav za prav storili na primer naši politični samozvani vodniki za Slovence v Avstriji? Pa nam vendar dajejo mednarodne pogodbe in celo naj-novejša Dollfussova ustava sama dovolj opore za tako delo.

Pa seveda, če bi to delali, bi zamudili kako In s tem kako koristno zadevico.

Popravo krivic zahtevajmo!

Dne 9. junija t. l. so objavile londonske »Times« dopis madžarskih državnih poslancev na angleške parlamentarne. V tem dopisu zahtevajo Madžari, naj se revidira trianonska mirovna pogodba, ki da je baje razkosala enotno madžarsko državo,

in da naj v ta namen skliče Zveza narodov svoje člene.

»Istra« razmišlja spricho tega dopisa, če ne bi tudi nam kazalo, obrniti se na angleške državne poslance, vendar dvomi o uspehu, češ, narod revnih delavcev in kmetov javelne more računati na razumevanje pri angleških lordih.

To mnenje »Istre« moramo označiti za pomotno v dvojnem oziru.

Najprej: če bomo vedno le pri zaprtih vratih jugoslovensčine tarnali o krivicah, ki se nam gode, se ne smemo čuditi, če svet nič ne ve o njih. Narobe, prav vsako priliko moramo porabiti, pa naj se nam ponuja kjerkoli, da povemo svetu: Razkosani smo, mi Slovenci, kakor je danes komaj še kak narod razkosan, in tega še ni dovolj, našim odtrganim manjšinam se godi slabše, kot se je kedaj godilo kakšni manjšini, Italijani nam jemljejo vse, jezik, tisk, šole, pesem, krstna imena, priimke, zemljo itd. Celo nad nedolžne narodne noše so se spravili. In avstrijski Nemci ne delajo dosti bolje s slovenskimi Korošci.

Drugič: O sestavi angleškega parlamenta ima »Istra« le preveč »zgodovinske« predstave. Pred vsem je v njem mnogo, zdrav mnogo poslancev-delavcev in malih meščanov. Drugič so pa angleški lordi vendar vse kaj drugega, kot kakšni madžarski grofi ali tudi le kakšna druga »porodica«. Sicer bi bili že zdavnaj zgubili ves vpliv v demokraciji Angliji. Ne vsi, gotovo, ali vendar je bilo vedno tudi med lordi ljudi, ki so se bojevali za svobodo narodov, za osvoboditev sužnjev, za najrazličnejše človečne namene. In tako lahko računamo na to, da bo vsaka dobro sestavljena in obrazložena spomenica našla posluha pri angleških politikih. Ne sicer pri vseh in ne čez noč morda, ali tega za začetek niti treba ni, kakor tudi nam ni treba misliti, da smo s prvo vzneseno spomenico že storili svojo dolžnost in da smemo takoj nato pasti v staro mrtvičnost.

Tisoč skrbi ima danes vsak narod in vsaka država, in v teh skrbih bo vedno utonil vsak posamezni klic, pa če je še tako pretresljiv. Ali kdor bo vedno in in vedno znova zahteval svojo pravico, bo gotovo dobil poslušalcev. Saj so jih dobili celo Madžari za svojo krivično revizijo. Pa da bi jih ne dobili mi za pravično.

Fašisti plenijo naše narodne noše

Sv. Križ pri Trstu, 18. junija 1934. — (Agis.) Že več časa hodi po vasi fašist v spremstvu neke domačinke (imena te ženske in izdajalke na žalost še nismo zvedeli in ga zato ne moremo objaviti), ki dobro pozna vsjo vas. Namen teh obiskov je ta, da jima morajo ljudje izročiti narodne noše, ki jih še imajo. Ta način tatvine je do danes gotovo edinstven v naši kroniki. Ljudje morajo s trpkostjo v srečo izročati svoje najdražje spomine. Marsikdo bi rad zatajil, a mu je to radi prisotne domačinke nemogoče.

Kam nameravajo z narodnimi nošami, si ne moremo predstavljati. Dejstvo pa je, da hočejo s tem uničiti enega mnogih dragocenih spominov in dokazov naše narodne samobitnosti in kulturne samostojnosti.

Znano je še, kakšno pozornost so vzbujale ravnosvetokriške narodne noše med Italijani samimi. Tudi so jih domačini še vedno nosili, zlasti ob vseh cerkvenih sovesnostih. Ob takih prilikah je zlasti tržaško časopisje posvečalo posebno pozornost tem narodnim nošam. Danes je videti, da so jim postale nevarne tudi te. Da bi jih spravljali v muzeje je nemogoče, ker se še niso tako preživele, niso med ljudmi nikaka redkost in jih tudi ne bi zato jemali, ali boljše kradli, vse kar po vrsti.

Znano je, kako Italijani čuvajo svoje zgodovinske ostanke, tudi najnepomembnejše, da le z njimi dokažejo svojo nacionalno preteklost. Način kako uničujejo naše zgodovinske spomenike pa presega danes že vsako mero narodne nestrpnosti. Poročali smo že, kako so zginjale razne narodne svetinje po Goriškem v roke sleparskim mešetarjem. Ljudje so morali tu, prisiljeni od razmer, prodajati najdragocenejše spomine svojih prednikov.

Tudi iz naših cerkva je izginil še marsikak spomin na našo preteklost. Zda se je pričelo uničevanje vsega, kar je narodnega, že uradoma in s pritiskom.

»Istra.«

Nemiri in upori italijanskega ljudstva

Gorica, junija 1934. (Agis.) O nemirih in uporih, ki so v Italiji, zlasti v južnih krajih, zadnje čase na dnevnem redu, prihajajo vesti k nam čimdalje pogostejše. Navidezna zadovoljnost mir in blaginja, kar opisujejo italijanski časopisi kot zasluga fašizma, se je pričelo tudi v zunanem svetu kazati v pravi luči. Celo italijansko časopisje samo je večkrat radi različnih okoliščin primorano, da poroča o neredih. Takim poročilom sicer daje fašistični tisk tak značaj, da se čitateljem ne zdi nič posebnega. Vendar pa, kdor pozna le malo razmere in življenje italijanskega ljudstva, lahko ugotovi, koliko so take vesti resnične, koliko potvorenje.

Naši fantje, ki so zadnje čase služili vojaški rok v Italiji, pa vedo mnogo povedati o življenju ita-

lijanskega naroda. Mnogokrat so morali biti vojaki po ves teden v vojašnicah ter pripravljeni in oboženi čakati na povelje za napad v mesto. Ljudstvo se kar v masah upira, demonstrira, protestira in žuga fašizmu z zatorom, Italiji pa z državljansko vojno. Vodje uporov so mnogokrat fašisti sami, mnogokrat pa se demonstracije ljudskih mas vršijo spontano brez vsake organizacije. Med širokimi italijanskimi masami ni Mussolini prav za prav užival še nikoli zaupanja, danes pa tem manj. Italijanska družba obdoljuje fašizem, da je kriv velike mizerije, ki vlada danes v Italiji. Tla pa je izgubil fašizem tudi med mnogimi dosedanjimi pripadniki, ki so uvideli, da od Mussolinijevih obljub se ne da živeti, dejanj pa nikjer ni. Pač, tudi dejanja pozna fašizem, a le taka, ki ubijajo malega človeka in uničujejo privatno in javno gospodarstvo italijanskega ljudstva. Od vsega imajo koristi le aristokratije in kapitalisti, ki dobivajo čimdalje večjo moč nad obubožanim in izmognanim italijanskim ljudstvom. »Istra.«

Slovenija v italijanski luči

Obzornik laških levičarskih emigrantov prinaša daljši sestavek o Sloveniji. Poroča precej pravilno, da meri vsa slovenska zemlja okoli 25.000 kvadratnih kilometrov in šteje okoli 2 milijona prebivalcev, od katerih je 1.600.000 Slovencev, ostali so pa Italijani in Nemci. Slovenija ni imela niti pred vojno niti nima sedaj večjega industrialnega trgov. ali finančnega kapitala. Ta je v rokah Nemcev, Italijanov, Francozov in dr. Slovenska inteligenca je bila pred vojno docela v službi avstrijskih Nemcev. Razdelitev Slovenije zaradi vojne pa je v vsakem oziru katastrofalna. Srbske zemlje teže na Solun, in sistematično se dela na to, da se večje industrije preselijo v notranjost države, ker je nevarno držati in razvijati večja podjetja na razpostavljeni meji. Po vojni je Slovenija nabrala veliko kapitala, ker je zadnja leta vojne svoje pridelke prodajala za veliko ceno v vojaškem zaledju. Inteligenca pa ni znala tega po končani vojni izkoristiti, in izginil je ves vojni dobiček za privatne špekulacije. Ker ni smiselnega organskega velikopoteznega dela, gre vse rakovo pot, ter so obubožali srednji stanovi, kmet in delavec.

V italijanskem delu Slovenije s središčem Trstom je prenehalo skoraj vsako gospodarsko delo Slovencev. Že pred vojno so tvorili v Trstu le srednji stan in delavstvo, po Krasu malega posestnika. Po vojni pa je izpodrinil slovenskega obrt-

nika in delavca Italijan tako, da so naravnost rečeno mizerne gospodarske razmere slovenskega in hrvaškega ozemlja. A tudi Trst je izgubil svoj veliki pomen kot središče trgovine za notranjo Avstrijo. Le v sadežih in vinu lahko konkurira pri izvozu iz Italije, sicer pa so tudi italijanski pridobitni krogi in delavci od dne do dne bolj izročeni pomanjkanju. Velik del industrije je stara Italija potegnila nase, prerez od zaledja pa je storil svoje tako, da je danes v Julijski Benečiji 70 odstotkov brezposelnih, ter je dnevna mezda padla za 60 odstotkov.

Avstrijski del Slovenije kaže malega kmeta poleg veleposestnikov in večjih nemških kmetov, ki vedno bolj širijo svoj vpliv. Mala gospodarstva, ki tvorijo 43½ odstotkov vse posesti, so izključno slovenska. Organično delajo koroški Nemci na to, da izpodrinejo solvenskega kmeta iz zemlje ter imajo organizirano nakupovanje zadolženih kmetij.

Izplačevanje pokojnin

O tem vprašanju piše med drugim »Naš glas«:

»Od lanskega leta sem vidimo skoraj stalen pojav, da upokojenci ne dobivajo redno in pravočasno svojih prejemkov. Izplačilo pokojnin se je v mnogih primerih že zavleklo tudi za tri do štiri tedne. Navadnemu človeku se zdi to čudno. Vedno slišim, državni proračun je uravnotežen, računski zaključki o državnem gospodarstvu izkazujejo prebitke. Tu nastajajo sedaj vsakovrstna domnevanja in ugibanja. Mnogi dolže finančne organe nemarnosti in površnosti in nepoučeni ljudje jim očitajo, da ne izvrše o pravem času svoje dolžnosti. Vse to je neresnično. Vsi so na mestu, svojo dolžnost vrše v polnem obsegu. Da naravnost čuditi se je, kako sploh se shajajo v težkih sedanjih razmerah. To hočemo ugotoviti v naslednjem.

Vse državno gospodarstvo se vrši na podstavi državnega proračuna. Tega sestavijo strokovnjaki na podlagi podatkov iz prejšnjih let. Predvidijo in preskrbe se potrebni dohodki v obliki raznih davkov. V okviru predvidenih dohodkov se določijo izdatki v posameznih panogah in resortih. Ko je proračun odobren, mora finančna uprava skrbeti, da se zberejo dohodki po možnosti v predvideni višini, še bolj pa, da izdatki ne preokorajajo na noben način preliminiranih zneskov. To je podlaga pravičnega gospodarstva ne le pri državi, ampak tudi pri vsakem privatniku. Kjer se to načelo ne upošteva, se morajo pojaviti zadrege in neprilike.

Navedenega načela se drži v glavnem tudi naša finančna uprava, toda ne povsod. Finančno ministrstvo je izdalo v svojem službenem glasilu »Finanjski zbornik« od 30. aprila t. l., štev. 8, izčrpno statistično obvestilo o kretanju dohodkov in izdatkov v posameznih resorih tekom proračunskega leta 1933/34, to je v dobi, ki se je pričela 1. aprila 1933 in se je končala z 31. marcem 1934. Iz tega uradnega poročila posnemamo, da se je varčevalo povsod, da so računski zaključki večinoma prav ugodni. Le v postavki pokojnine se pojavlja strašna disharmonija. Iz objavljenega poročila je razvidno, da se je izdalo v l. 1933/34 za pokojnine vsega skupaj znesek 1.041.619.225,74 Din, to je za 27,07% več, kakor je bilo postavljeno v proračun, ki je predvidel samo 819.738.432 Din za ta namen. Da bi bil proračun površno sestavljen, ni verjeti. Pravilna bo pač druga predpostavka, da so na novo upokojili v tej dobi preveliko število državnih uslužbencev. Izdatki za pokojnine so narastli za celo četrtino preko predvidene vsote, to se pravi: število upokojencev se je povečalo v minulemu letu nekako za četrtino. Naproti proračunskemu letu 1932/33 se je izdalo lanske leto za pokojnine 58.043.823,07 Din več, pač pa se je že izdatek v letu 1932/33 naproti proračunski postavki zvišal za 27,39% preliminiranega zneska.

Iz službenih objav o upokojitvah je pogosto razvidno, da se pošiljajo v pokoj ljudje z nedovršenimi službenimi leti, to je mladi, zdravi in krepki, še ne izčrpani uslužbenci, ki padejo potem za dolgo vrsto let v breme finančnemu erarju. To je pojav, ki da globoko misliti. Za enkrat ne bomo dvigali nobenih rekriminacij, imamo pa za svojo dolžnost kot zavedni državljani, pa tudi kot davkoplačevalci, da opozorimo zastopnike ljudstva v Narodni skupščini, da so to nezdravi pojavi, katerim je brez odlašanja treba posvetiti največjo pažnjo.

Ko bo število upokojencev ustrezalo znesku, kakor bo predviden v državnem proračunu, ne bo treba prekoračiti proračunskih kreditov. Upokojenci bodo lahko dobivali vselej svoje prejemke redno in o pravem času, saj bo ta izdatek krit v polnem znesku v proračunu. — -k.—

MALI ZAPISKI

Prepovedan tisk.

Državno tožilstvo v Zagrebu je prepovedalo, širiti posebno izdajo tiskopisa »Danica« z dne 4. maja 1934, ki se tiska v Zagrebu.

Prepovedani shodi.

Vsi shodi »Boja« za zadnjo nedeljo in za praznik Sv. Petra in Pavla so bili prepovedani.

Sodba zaradi komunistične propagande.

Dne 26. junija t. l. je bila pred tukajšnjim okrožnim sodiščem končana kazenska pravda proti 32 obtožencem zaradi komunistične propagande. Najvišja kazen znaša 4 leta ječe; najmanjša 2 meseca strogega zapor. Štirje obtoženci so bili oproščeni, proti enemu pa se je pravda izločila.

Številke slovenskega gospodarstva.

V prvem letošnjem četrtletju se je zmanjšalo število gospodarskih podjetij v Sloveniji za 911. »Jutro« pa se še čudi, da niso ljudje zadovoljni z njim in njegovimi generali, ki pleskajo dan za dnem rožnate barve na črno črvo.

Bezenškova slavnost v Bukovju pri Frankolovem.

V nedeljo 24. t. m. je bila odkrita spominska plošča Antonu Bezenšku, očetu bolgarske in začetniku slovenske stenografije. Plošča je bila vzidana na Bezenškovi rojstni hiši v Bukovju. Pred odkritjem je bila maša v kapelici, ki jo je Anton Bezenšek sam postavil. Udeležili so se slavnosti tudi Bolgari, in sicer Dimiter Antonov v imenu bolgarske vlade, Vasil Vasiljev za stenografsko društvo »Brzopis«, Stojil Stanev, Ljubomir Todorov in drugi. Bolgari so prinesli seboj zemljo in bršljim iz Bezenškovega groba, ki je na katol. pokopališču v Sofiji. Spominsko ploščo je odkril v imenu pripr. odbora prof. Alojzij Bolhar iz Celja, ki je spisal o Antonu Bezenšku obširno knjigo 256 strani. Knjiga stane 40 Din, dobi se pa po slovenskih knjigar-nah; tiskala jo je tiskarna Družba Sv. Mohorja v Celju.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Urednik in izdajatelj Drago Kornhauser v Ljubljani.

Osat

56. Narobe svet.*

Sama politika goni
v tej se reviji in v oni.
Tednik političen zdaj
verzom odpira stežaj.

57. Drobiž.

Ničev en sam je utrinek,
v množstvu samo je učinek.
Kaplja se nič ne pozna,
ploha le nekaj izda.

58. Zvitil Kranjec.

Kak se očuvala Juda
blažena kranjska je gruda?
Kranjska zaleгла je sol
vselej za Juda in pol.

Juda na Kranjskem ni danes,
skoro izgine i Janez.
Um je za cviček prodan,
vsak že slepari cigan.

59. Fej, Fouchéjska duša!

Čudiš se duši pretkani?
Saj se je šolal v Ljubljani,
v šoli visoki intrig,
v praktični šoli brez knjig.

V kotlu je tvojem, Ljubljana,
degeneracija zbrana,
v njem destilirala si svet
degeneracije cvet.

60. Novi Darwin.

»Kumare turške« nesmisel
cviček zaliva nam kiseli.
»Pamet z okusom ob zid!«
kliče rodu plebiscit.

Kliče Darwinu razkačen,
da mu izvir je drugačen:
»Nisem iz opice vzklik,
sem se iz prasca razvil!«

61. Ljubljana in London.

Komu razlika ni znana?
Cvička kraljica — Ljubljana,
London — le kralj je voda.
Pijmo, le cviček velja!

Nadaljevanje iz »Mladike«, 1932.

62. Bojkot.

Močni in moški volkovi
trgajo žrtev z zobovi.
Kilav potuhne se skot,
kuje in snuje bojkot.

63. Nova taktika.

Nova le taktika zmaga:
molči in sukaj sovraga!
Zlobna in zvita pošast
v lastno ujame se past.

64. Okusna slava.

Slava prav tečna je hrana,
snažno, okusno podana.
Kjer pa zakruli svinjak,
gladen zbeži i prosjak.

65. Nova poezija.

Pesem moderne obrti
slična je piški ocvrti:
kost brez vsebine, mesa
prazna iz cvrtja zija.

66. Verbalistov mlin.

Dokler duh-mlinar junači,
melje se moka pogači.
Ko mlinar omaga duha,
mlin prazno bobni, ropota.

67. Novi emeticum.

Komur je jed obležala,
vrač mu zapiše bljuvala.
Hitreje želodec bo čist,
če dozo mu da »verbalista«.

68. Umotvori.

Res, umotvori pa taki!
V pesmi spakuje se vsaki
duh ves pokvečen samo,
duše ni zraven bilo!

69. Dômač stil.

Dômač se stil nam obeta:
z bilkami lira napeta.
Čujte, strmite, ljudje,
slamnate strune zvene!

Vzor ti je bilka domača,
suši in vetru igrača?
Stoj ko pohorski granit,
k njemu se hodi učiti!

Konec je snopom in mrvli.
Dolgčas sedaj na ostrvi
z bilko obešen visi,
guga se s prazne osti.

70. Pikoloveu.

Vse je na svetu približno,
niha v nasprotjih nebrižno.
Točne popolnosti ni,
mavrica v zraku slepi.

71. Čarostrelec.

Krogli le šepne, potoži,
v zrak jo na slepo kar sproži.
Krogla leti pa vsevdilj,
najde v ovinku svoj cilj.

72. Nova beseda.

Nova beseda te gnevi?
Motijo stari odmevi,
plaši začetek samo,
brž se navadi uho.

73. Mož.

Z lastnim posluha ušesom,
gleda le z lastnim očesom,
hodi po lastnih nogah,
glave ga lastne ni strah.

74. Iskrenost.

Sila nobena ne zruši,
kar je iskreno po duši.
Dvom ne razdruži, ne sum,
kjer je iskren sporazum!

75. Vse je dim!

V dim cigarete, moj bravčič,
puhni vso bol ko Tekavčič,
naš filozof: Vse je dim,
v dim se i jaz razpuhtim!

76. Sruga in vir.

Loči osebo, grehoto,
goni, zatiraj le zmoto!
S čistim izvirkom voda
čista je struga duha.

Moje vodice bistrina
vre iz studencev pelina.
Bratec, le pridite ponj,
točim pelinek zastonj!

Miha Gorjanc.